

Handläggare:
Peter Ölund

Yttrande över motion av Ilija Batljan (S) m.fl. om krav på kollektivavtal vid upphandlingar och leverantörsavtal m.m.

Ärendebeskrivning

Landstingsstyrelsen har begärt att Hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motion 2010:11 om krav på kollektivavtal vid upphandlingar och leverantörsavtal m.m. I motionen föreslår Ilija Batljan (S) m.fl. att Landstingsfullmäktige ger ett uppdrag till Landstingsstyrelsen att genomföra en översyn av policy och reglemente för att förhindra upphandling av entreprenörer som anlitar svart arbetskraft samt att utarbeta en ny upphandlingspolicy för Stockholms läns landsting som ställer krav på svenska kollektivavtalsenliga villkor.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande, 2011-03-14

Motion av Ilija Batljan (S) m.fl. om krav på kollektivavtal vid upphandlingar och leverantörsavtal m.m.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att överlämna förvaltningens förslag till Landstingsstyrelsen

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens motivering till förslaget

Den första delen av motionärernas förslag handlar om att utveckla verktyg för att undvika att använda entreprenörer som inte fullgör sina skyldigheter avseende skatter, arbetsgivaravgifter m.m. Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltning ser det som angeläget att sådana verktyg utvecklas kontinuerligt. Både vid upphandlingar enligt LOU och vid vårdavtal enligt LOV ställs krav såväl före tecknande av avtal som under avtalets löptid. Målsättning är givetvis att endast teckna avtal med seriösa leverantörer. Om det ändå inträffar att en leverantör som fått avtal med

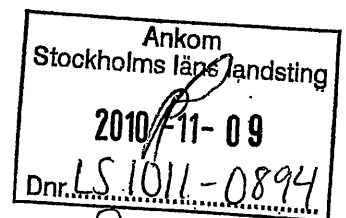
landstinget inte sköter sig måste förhållandet kunna uppdagas och åtgärdas. All utveckling som stödjer detta mål är därför välkommen.

Den andra delen av förslaget gäller införandet av krav på kollektivavtalsliknande villkor. Av de ca 44 miljarder kronor som Hälso- och sjukvårdsnämnden ansvarade för under 2010 gick 32 % till externa utförare. Det är därmed av stor vikt inte bara att dessa pengar används för att förse medborgarna med bästa möjlig hälso- och sjukvård, utan även att utförarna och deras verksamheter är seriösa i andra avseenden, t.ex vad gäller att beakta jämställdhet och miljö samt att sköta sina ålägganden i övrigt gentemot samhället. I samband med upphandlingar har personalorganisationerna vid samverkansmöten och MBL-förhandlingar vid ett flertal tillfällen ställt krav på att det i upphandlingsdokumenten skulle inarbetas krav på att vårdgivarna har kollektivavtal eller tillämpar kollektivavtalsliknande villkor. Med anledning av detta beställde HSN-förvaltningen 2008 en utredning av frågan från LSF-juridik. Utredningen utmynnade i slutsatsen att det inte förordades att generellt ställa krav på kollektivavtalsliknande villkor mot bakgrund av att det inte vara klartlagt huruvida ett sådant krav stod i samklang med EU-rätten. Vidare har Region Skåne i samband med införandet av "Hälsoval Skåne" 2009 provat att införa ett krav på kollektivavtal i sin motsvarighet till regelböckerna. Länsrätten i Skåne fann att villkoret stod i strid med EU-rätten varför kravet drogs tillbaka.

Det är välbekant att förekomsten av oseriösa arbetsgivare varierar mellan olika branscher. Mot bakgrund av att hälso- och sjukvårdsbranschen i Stockholms län präglas av seriösa utförare som väl fullgör sina åligganden har HSN-förvaltningen inte sett det som motiverat att riskera överprövningar i upphandlingsärenden genom att införa tvingande krav om kollektivavtalsliknande villkor. För att ändå åtminstone delvis gå personalorganisationerna tillmötes har det genom beslut i Hälso- och sjukvårdsnämnden införts en ny skrivning i Allmänna villkor som ställer kravet att "Vårdgivaren skall som arbetsgivare iaktta god sed på arbetsmarknaden och ha sådana rutiner och processer som krävs för att följa den arbetsrättsliga lagstiftningen".

Catarina Andersson Forsman
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Patrik Hansson
Stabschef

Retel I

2010:11

Motion från Ilija Batljan (S) m.fl. om krav på kollektivavtal vid upphandlingar och leverantörsavtal m.m.

Sverige är idag ett av de länder i EU som är sämst på att ställa sociala krav vid upphandlingar. Miljökrav i upphandlingen är en självklarhet, men samma inställning gäller inte människor. Detta trots att Sverige var ett av de länder som drev på, och fick igenom, en bättre EU-lagstiftning vad gäller arbetsvillkor i samband med offentliga upphandlingar.

Stat, kommun och landsting i Sverige köper varor och tjänster för stora summor. Den offentliga upphandlingen omgärdas av detaljerade regler. Syftet med dessa regler är att det allmänna ska få valuta för sina pengar. Både i kvantitet och kvalitet. Vi menar att inget enskilt företag ska kunna sko sig på det allmännas bekostnad genom att konkurrera med låga löner och dåliga arbetsvillkor. Vi anser att landstingets upphandlingar och leverantörsavtal ska bidra till en positiv utveckling för de egna medborgarna och för lokala företag. Upphandling ska inte försämra löne- och arbetsvillkor för arbetstagare i Sverige.

En nyligen presenterad rapport från LO visar på stora brister och dåliga arbetsvillkor för gästande arbetstagare vid upphandlad verksamhet i Sverige, framförallt vid infrastruktursatsningar. De upphandlingar som görs är oftast totalentreprenader, vilket att medför att liten hänsyn tas till beställarens önskemål när underentreprenörer anlitas. I en del av dessa fall utnyttjas det faktum att utländska tjänsteföretag inte behöver följa samma regler som företag som är etablerade i Sverige. Det har till exempel framkommit att arbetstagare i sådana företag betalas löner som inte uppgår till mer än hälften av den lön som normalt utbetalas för samma arbete. Arbetsmiljön är i många fall dålig och olycksfallsfrekvensen är hög.

Det är oacceptabelt att stat, kommun och landsting bidrar till lönedumping och en försämring av arbetsvillkoren. I längden utgör detta inte bara en fara för arbetarna i de utländska tjänsteföretag och i svenska företag utan kollektivavtal, det bidrar i allra högsta grad även till att seriösa företag får svårt att överleva. Konkurrenskraften i form av kompetens, ny teknik och produktivitet minskar till förmån för billiga arbetskraftskostnader. Den offentliga upphandlingen får således inte reduceras till en

process i syfte att enbart hitta det lägsta priset på varor och tjänster. Vi anser att upphandlingen bör vara ett redskap för att omvandla samhället. Inte minst för att ställa om till hållbar utveckling. Offentlig upphandling kan användas till att utveckla ny teknik, ett område där Sverige måste ligga i framkant. En offensiv upphandling skapar utrymme för innovationer och nya produkter. Detta bidrar dessutom till att stärka svenska företags internationella konkurrenskraft. Men då kan inte lägsta priset vara normen.

Den svenska lagstiftaren måste förmås att ta lärdom av de europeiska länder som är bättre på att använda upphandlingen i offensiva syften.

Stockholms läns landsting är en av Sveriges största upphandlande myndigheter. Under 2009 upphandlades varor, tjänster, byggnationer, renoveringar och annat för över 45 miljarder kronor. Stockholms läns landsting måste ställa lika höga sociala krav som vi gör när det gäller ekologisk och ekonomisk hållbarhet.

Lagen om offentlig upphandling är idag oklar. Tydliga riktlinjer för de som hanterar upphandlingen är nödvändig. Det behövs ett förtydligande av lagen om offentlig upphandling som möjliggör en offentlig upphandling som präglas av social och ekologisk hållbarhet. Ett sätt att få till stånd ett sådant förtydligande är att våga pröva var gränserna för möjligheterna att sätta sociala krav vid offentliga upphandlingar går.

Stockholms läns landsting ska enligt vår mening vid upphandling och avtal ställa krav på att för arbete som utförs i Sverige ska svenska kollektivavtalsenliga villkor gälla för entreprenörer och hela underentreprenörskedjan vid lanstingsupphandlingar och avtal. Kravet ska gälla kollektivavtalsliknande villkor för alla arbetare, oavsett om de bor i Sverige eller arbetar här tillfälligt. Det är orimligt att använda människors behov av inkomst för att pressa priser och generera lägre kostnader för den offentligt finansierade sektorn. Det är en ohållbar strategi som i längden kommer att straffa både arbetstagare i Sverige och i slutändan medborgarna som skattebetalare.

Vi föreslår att landstinget anlitar extern expertis om så krävs för att utforma ett förslag till nya upphandlingsregler som inbegriper krav på arbetsvillkor minst i nivå med svenska kollektivavtal i alla upphandlingar och leverantörsavtal och även deras underentreprenörer. I den händelse att någon överklagar en upphandling och begär ett förhandsbesked från EU-domstolen bör landstinget välkomna en sådan prövning.

Med anledning av ovanstående föreslår vi landstingsfullmäktige besluta

att uppdra till landstingsstyrelsen att genomföra en översyn av policy och reglemente för internkontroll och uppföljningsrutiner för att förhindra upphandling av underentreprenörer som anlitar svart arbetskraft

att uppdra till landstingsstyrelsen att utarbeta en ny upphandlingspolicy för Stockholms läns landsting för arbete som utförs i Sverige och som tydligt ställer krav på svenska kollektivavtalsenliga villkor för entreprenörer och hela underentreprenörskedjan vid lanstingsupphandlingar och leverantörsavtal.

Stockholm den 4 november

Ilija Batljan (S)

Dag Larsson (S)

Helene Hellmark Knutsson (S)

Anita Johansson (S)

Johnny Nadérus (S)